

Israel at War: Feeling and Reflecting

(א) מצטער בצרת ישראל

(1) חשיבות

רמב"ם יד החזקה - הלכות תשובה פרק ג
(יא) **הפורש מדרכי צבור ואף על פי שלא עבר עבירות** אלא נבדל מעדת ישראל ואינו עושה מצות בכללן **ולא נכנס בצרתן** ולא מתענה בתעניתן אלא הולך בדרכו כאחד מגויי הארץ וכאילו אינו מהן **אין לו חלק לעולם הבא**
העושה עבירות ביד רמה כיהויקים בין שעשה קלות בין שעשה חמורות אין לו חלק לעולם הבא וזהו הנקרא מגלה פנים בתורה מפני שהעיו מצחו וגילה פניו ולא בוש מדברי תורה:

משנה מסכת אבות פרק ו
(ו) **גְּדוּלָה תוֹרָה יוֹתֵר מִן הַהוֹנָה וּמִן הַמְלָכּוּת, שְׁהַמְלָכּוּת נִקְנִית בְּשָׁלְשִׁים מַעְלוֹת, וְהַהוֹנָה בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע, וְהַתוֹרָה נִקְנִית בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה דְּבָרִים, וְאֵלוֹ הֵן, בְּתַלְמוּד... נוֹשֵׂא בְעַל עִם חִבְרוֹ**

ספר שמות פרק יח
(כו) **וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֶת חֹתְנּוֹ וַיֵּלֶךְ לוֹ אֶל אֲרָצוֹ:**

ילקוט שמעוני שמות - פרק יח - רמז רעא
וישלח משה את חותנו ואחר כך בחדש השלישי אמר שלמה לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר. אמר הקב"ה **בני היו משועבדין בטיט ולבנים ויתרו היה יושב בתוך ביתו בבטח והשקט ובא לראות בשמחת התורה עם בני לפיכך וישלח משה את חותנו ואחר כך בחדש השלישי.**

ספר שמות פרק ו
(יד) **אֱלֹהֵי רְאִשֵׁי בַיִת אֲבֹתֵם בְּנֵי רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל חֲנוּךְ וּפְלוּאֵי חֶצְרֹן וְכַרְמֵי אֱלֹהֵי מִשְׁפַּחַת רְאוּבֵן:**
(טו) **וּבְנֵי שְׁמֵעוֹן מוּאֵל וְיִמִּין וְאֶחָד וְנִכְיֹן וְצַחֵר וְשְׂאוּל בֶּן הַכְּנַעֲנִית אֱלֹהֵי מִשְׁפַּחַת שְׁמֵעוֹן:**
(טז) **וְאֱלֹהֵי שְׁמוֹת בְּנֵי לֵוִי לְתַלְדֹתָם גְּרִשׁוֹן וְיִקְהָת וּמְרָרִי וְשִׁנִּי חִזִּי לֵוִי שְׁבַע וְשָׁלְשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה:**

ספר השלי"ה הקדוש - ספר שמות - פרשת וארא דרך חיים תוכחות מוסר
אלה ראשי בית אבותם בני ראובן וגוי ובני שמעון וגוי, ואלה שמות בני לוי. קשה למה אמר תיבת שמות אצל לוי יותר ממה שאמר בראובן ושמעון. **הענין הוא כי שבט לוי לא היו בגלות. ולוי ידע דבר זה ורצה להשתתף בצרת הצבור, מה עשה, קרא שמות לבניו על שם הגלות, דהיינו שם גרשון על שם כי גרים הם בארץ לא להם, ושם קהת על שם שניהם קהות, ושם מררי על שם וימררו את חייהם, זהו שאמר ואלה שמות בני לוי. ומכאן ילמוד האדם להשתתף בצער הציבור אע"פ שאין הצרה מגעת לו.**

(2) צרת השעבוד

רש"י על בראשית פרק מז פסוק כח
(כח) **ויחי יעקב - למה פרשה זו סתומה לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם.**

ספר בראשית פרק מב
(כא) **וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אַחִיו אֲבָל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אַחֵינוּ אֲשֶׁר רֵאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמְעֵנוּ עַל כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת:**

רמב"ן על בראשית פרק מב פסוק כא
(כא) **אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו חשבו להם האכזריות לעונש גדול יותר מן המכירה, כי היה אחיהם בשרם מתחנן ומתנפל לפניהם ולא ירחמו, והכתוב לא סיפר זה שם, או מפני שהדבר ידוע בטבע כי יתחנן אדם לאחיו בבואו לידם להרע לו וישביעם בחיי אביהם ויעשה כל אשר יוכל להציל נפשו ממות, או שירצה הכתוב לקצר בסורחנם, או מדרך הכתובים שמקצרים במקום אחד ומאריכים בו במקום אחר:**

ספורנו עה"ת ספר בראשית פרק מב פסוק כא
(כא) **בהתחננו אלינו ולא שמענו. והיינו אכזרים נגד אחינו אע"פ שחשבנוהו לרודף היה לנו לרחם בהתחננו וכנגד מדת אכזריותינו זה האיש מתאכזר נגדנו:**

3) בסיס לגאולה

ספר בראשית פרק מ

(ו) וַיָּבֹא אֱלִיהֶם יוֹסֵף בְּבִקְרַ וַיֵּרָא אֹתָם וְהֵנֵם זֹעֲפִים :
(ז) וַיִּשְׂאֵל אֶת סְרִיסֵי פְרַעֲה אֲשֶׁר אֶתּוֹ בְּמִשְׁמֶר בֵּית אֲדֹנָיו לֵאמֹר **מִדּוּעַ פָּנִיכֶם רָעִים הַיּוֹם :**

ספר שמות פרק ב

(יא) וַיְהִי בְּיָמֵים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אֶחָיו וַיֵּרָא **בְּסַבְלָתָם** וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ עִבְרִי מאחיו :

רש"י על שמות פרק ב פסוק יא

וירא בסבלותם - (ב"ר) נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם :

מדרש רבה שמות פרשה א פסקה כז

(כז) ויהי בימים ההם ויגדל משה- בן עשרים שנה היה משה באותה שעה ויש אומרים בן ארבעים ויגדל משה- וכי אין הכל גדילים אלא לומר לך שהיה גדל שלא כדרך כל העולם ויצא אל אחיו- שתי יציאות יצא אותו צדיק וכתבן הקב"ה זו אחר זו ויצא ביום השני הרי שתיים וירא בסבלותם- מהו וירא שהיה רואה בסבלותם **ובוכה ואומר חבל לי עליכם מי יתן מותי עליכם** שאין לך מלאכה קשה ממלאכת הטיט **והיה נותן כתיפיו ומסייע לכל אחד ואחד מהן** ר' אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר ראה משוי גדול על קטן ומשוי קטן על גדול ומשוי איש על אשה ומשוי אשה על איש ומשוי זקן על בחור ומשוי בחור על זקן **והיה מניח דרגון שלו והולך ומיישב להם סבלותיהם** ועושה כאלו מסייע לפרעה אמר הקב"ה **אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערן של ישראל ונהגת בהן מנהג אחים אני מניח את העליונים ואת התחתונים ואדבר עמך** **הה"ד וירא ה' כי סר לראות ראה הקב"ה במשה שסר מעסקיו לראות בסבלותם** לפיכך ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה :

רב בנימין יגר- נראה שרש"י למד מהניסוח של 'בסבלתם' ולא 'את סבלתם'.

[כך הסביר רב סולובייצ'יק את המשמעות של לספר ביציאת מצרים (ולא 'את')]

ספר שמות פרק ב

(כג) וַיְהִי בְּיָמֵים הָרִבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָחֲזוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֶבֶדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שְׁוֹעַתָּם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֶבֶדָה :
(כד) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב :
(כה) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּדַע אֱלֹהִים :

רש"י על שמות פרק ב פסוק כה

(כה) וידע אלהים. נתן עליהם לב ולא העלים עיניו :

ספר שמות פרק ו

(ה) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבָדִים אֹתָם וְאָזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי :

פעם אחת נכנס לחדרו של רבי משה סופר, בעל ה"חתם סופר", אחד מגדולי הסוחרים בעיר ובקש את עזרת הרב.

כפי הידוע לרב - פתח העשיר ואמר - סוחר גדול אני, אולם כעת נקלעו עסקי לצרות, ומבקש אני ממעלת כבוד הרב שיברך אותי ואצא מן המיצר.

אכן, ידוע לי מצבך הקשה - אמר הרב - אולם עוד יודע אני, שאחיך עני ואביון וצריך הוא עזרה בפרנסתו, ואילו אתה מתעלם מלהושיט לו עזרה.

יסלח לי כבוד הרב - מלמל העשיר במבוכה - אבל כרגע עסקי אינם מרשים לי לעזור, אולם אם אצא מן המיצר, בוודאי שאעזור לו.

בפרשת השבוע - אמר הרב - אומר הקדוש ברוך הוא : "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל" מה פירוש המילה" וגם" וכי מי עוד שמע את נאקתם?

אלא, בשעה שבני ישראל נאנקו ונאנחו תחת עול מצרים, שמע כל אחד מהם גם את אנחת אחיו... למרות השעבוד, השתדל כל אחד להקל מעל סבלו של רעהו בכל יכולתו, ובשכר שמיעה זו שמע גם הקדוש ברוך הוא את אנחתם והושיעם...

עזור אף אתה לאחרים - סיים הרב - ובוודאי יושיעך ה' מכל צרותיך!

ב) הקשר לה'

1) מאת ה'

א. כללי

סדור תפלה - נוסח אשכנז - סדר שלש עשרה עיקרים
 א - אָנִי מֵאֲמִין בְּאֱמוּנַת שְׁלֵמָה. שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא בּוֹרָא וּמְנַהִיג לְכָל הַבְּרוּאִים.
 והוא לְבַדּוֹ עֹשֶׂה וְעוֹשֶׂה וְיַעֲשֶׂה לְכָל הַמַּעֲשִׂים :

תלמוד בבלי מסכת חולין דף ז/ב
 ואמר ר' חנינא **אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה**
 שנאמר מה' מצעדי גבר כוננו ואדם מה יבין דרכו

רמב"ן על שמות פרק יג פסוק טז
 ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה,
שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו, הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז א, ולעיל ו ב) ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקללות, כמו שאמר הכתוב (דברים כט יג כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם, שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ועוד אפרש זה בעזרת השם (ויקרא כו יא) :

Albert Einstein

There are two ways to live life: as if nothing is a miracle or as if everything is a miracle.

ב. הרעות

ספר איכה פרק ג
 (לז) מי זה אֶמֶר וְתִהִי אֲדַנִּי לֹא צָנָה :
 (לח) **מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תֵצֵא הָרְעוֹת וְהַטּוֹב :**
 (לט) מֶה יִתְאוּנֶן אָדָם חִי גֵבֶר עַל חֲטָאוֹ \ (חֲטָאוֹ) :
 (מ) נִחְפְּשָׁה דְרָכֵינוּ וְנִחְקְרָה וְנִשׁוּבָה עַד יְדוּד :

רש"י איכה פרק ג פסוק לח
 (לח) מפי עליון וגוי - ואם באתי לומר לא מידו באה אלי הרעה הזאת מקרה היא שהיה לי,
אין זאת, כי אם בין רעות בין טובות מי זה אמר ותהי אם ה' לא צוה ומפיו לא תצא הן רעה הן טובה אבל מה יש להתאוונן אדם חי גבר על חטאיו כל איש ואיש יתאוונן על חטאיו כי הם המביאים עליו הרעה, מפי עליון לא תצא אמר רבי יוחנן מיום שאמר הקב"ה (דברים ל') ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגוי' לא יצא רעה וטובה מפיו אלא הרעה באה מאליה לעושה רע והטוב לעושה טוב לפיכך מה יתאוונן למה יתרעם האדם אם לא על חטאיו :

תלמוד בבלי מסכת תענית דף יח/ב
 כשבקש טוריינוס להרוג את לולינוס ופפוס אחיו בלודקיא
 אמר להם אם מעמו של חנניה מישאל ועזריה אתם יבא אלהיכם ויציל אתכם מידי כדרך שהציל את חנניה מישאל ועזריה מיד נבוכדנצר
 אמרו לו חנניה מישאל ועזריה צדיקים גמורין היו וראויין היו ליעשות להם נס ונבוכדנצר מלך הגון היה וראוי ליעשות נס על ידו ואותו רשע הדיוט הוא ואינו ראוי ליעשות נס על ידו
ואנו נתחייבנו כליה למקום ואם אין אתה הורגנו הרבה הורגים יש לו למקום והרבה דובין ואריות יש לו למקום בעולמו שפוגעין בנו והורגין אותנו אלא לא מסרנו הקדוש ברוך הוא בידך אלא שעתיד ליפרע דמינו מידך
 אף על פי כן הרגן מיד אמרו לא זזו משם עד שבאו דיופלי מרומי ופצעו את מוחו בגזירין :

ספר אמונה ובטחון לחזו"א - פרק ב
 וממדת הבטחון להעמיד עצמו על נקודת האמונה אף בהעלותו על מחשבתו צד היסורים ושיהיי לבו ער כי לא המקרה פגעתו, שאין מקרה בעולם כלל רק הכל מאתו ית', וכמו שאמרו לולינוס ופפוס [תענית י"ח ב'] ואנו נתחייבנו כו' ואם אין אתה הורגנו הרבה הורגים יש לו למקום והרבה דובים כו', וכל זה ממדת הבטחון :

ספר בראשית פרק מה

(כה) וַיַּעֲלֵנוּ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֵאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל יַעֲקֹב אֲבִיהֶם :
 (כו) וַיִּגְדְּדוּ לוֹ לְאָמֵר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי הוּא מֵשֵׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְגַּע לְבוֹ כִּי לֹא הָאֱמִינִן לָהֶם :
 (כז) וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיֵּרָא אֶת הָעֵגְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ
 וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם :
 (כח) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֲלֵכֶה וְאֶרְאֶנּוּ בְּטָרָם אָמוֹת :

מדרש רבה בראשית פרשה צד פסקה ג

ויאמר ישראל רב רב **כחו** של יוסף בני שכמה צרות הגיעוהו **ועדיין הוא עומד בצדקו** הרבה ממני שחטאתי שאמרתי (ישעיה מ) נסתרה דרכי מה' ובטוח אני שיש לי במה רב טובך :

ספר שם משמואל פרשת ויגש - שנת תרע"ב

ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי. במד"ר (פי' צ"ד) רב כחו של יוסף בני שכמה צרות הגיעוהו ועדיין הוא עומד בצדקו, הרבה ממני שחטאתי שאמרתי נסתרה דרכי מה'.
ויש להבין מאין הבין יעקב שיוסף בכל אותן הצרות לא הרהר או אמר נסתרה דרכי?
ונראה שזה עיקר גדול להיות יודע שכל מאורעותיו הכל הוא בהשגחה פרטית מאת הש"י וכל ההסתרות והמניעות הכל הוא אלקות ממש.
 וכמו ששמעתי מכ"ק אבי אדומו"ר זצלה"ה בפירוש הכתוב בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו, שמרע"ה הוקשה לו מאין כחו של פרעה כ"כ גדול לאמץ את לבבו שאחר כל שבע המכות עדיין עומד במרדו, וכל שבעה הוא בטבע כמספר שבעת ימי בראשית, וזה שלקה שבע מכות הרי נלקו כל כחות הטבע שלו, וע"כ שיש בו כח למעלה מהטבע, וע"ז השיב לו הקב"ה כי אני הכבדתי וגוי שהכל הוא מאתי, ודפח"ח.
ובכח אמונה זו שבלב האדם שהכל הוא אלקות הוא מחליף כח לעמוד כנגד הגל ואין הגל שוטפו, ואם ח"ו הוא חושב שהוא מושלך מאת פני ה' ואינו מביט עליו בלתי אפשר לו לאדם להחזיק מעמד שישאר בצדקתו אחרי התלאות המרובות והשונות שעוברות עליו חליפות אין מספר :

(2) המטרהספר דברים פרק ח

(ה) וַיִּדְעֶתָ עִם לִבְבְּךָ כִּי פֹאֵשׁ יִיָּסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ וַדָּוֹד אֶלְהִידָּ מִיִּסְרָד :

(יסורין מלשון מוסר)

ספר עמוס פרק ג

(א) שָׁמְעוּ אֶת הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר יְדָוִד עֲלֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כָּל הַמְּשֻׁפָּחָה אֲשֶׁר הֶעֱלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְאָמֹר :
 (ב) רַק אַתֶּם יַדְעִיתֶם מִכָּל מְשֻׁפָּחוֹת הָאָדָמָה עַל כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם :

ספר דברים פרק יד

(א) בָּנִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגַּדְּדוּ וְלֹא תִשְׁיִמוּ קֶרֶחַ בֵּין עֵינֵיכֶם לְמֹת :

אבן עזרא על דברים פרק יד פסוק א

וטעם בנים - אחר שתדעו שאתם בנים לשם והוא אוהב אתכם יותר מהאב לבן אל תתגודדו על כל מה שיעשה כי כל אשר יעשה לטוב הוא ואם לא תבינוהו כאשר לא יבינו הבנים הקטנים מעשה אביהם רק יסמכו עליו כן תעשו גם אתם כי עם קדוש אתה ואינך כשאר כל הגוים על כן לא תעשה כמעשיהם.

Reb Nachum Margolios was able to appreciate and express this sentiment under exceptionally trying circumstances. Nachum and his wife had only two daughters, both of whom died in an accident.

To everyone's surprise, Reb Nachum continued to appear in good spirits, smiling even during *shiva*. Some of his friends asked how he was able to maintain his happiness immediately after he lost both of his children.

He answered them, "Let me explain with an analogy. What happens if you walk in the street and feel a painful slap on the back? If you turn around and see that it is a stranger, you are upset at the person and rightfully complain about what he did to you. But if you turn around and see that it is a close friend, you immediately realize it was a slap of love, and you embrace your friend with compassion and happiness."

"So what can I say? I felt a huge slap of pain, but when I turned around, I saw Hashem behind me, and I know that He loves me. That is how I am able to continue to rejoice even now, despite my tremendous pain.

3) התגובה הראויה

א. אמונתך בלילות

ספר תהילים פרק צב
 (א) מְזֹמֵר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת :
 (ב) **טוב**: לְהַדוֹת לַיְדוּד
 וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֲלֵינוּ :
 (ג) לְהַגִּיד בַּבֶּקֶר חֲסִדֶּךָ וְאַמוּנָתֶךָ בְּלֵילוֹת :

רש"י תהילים פרק צב פסוק ג
 (ג) להגיד בבקר חסדך - בעת הגאולה.
 ואמונתך בלילות - ובעוד צרת הגלות להאמין בך שתשמור הבטחתך
כל זה נאה וטוב :

ספר דברים פרק לב
 (ג) כִּי שָׁם יְדוּד אֶקְרָא הֵבוּ גִדְלֵי אֱלֹהֵינוּ :
 (ד) הַצּוֹר תְּמִים פְּעֻלוּ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֲמוּנָה וְאֵין עוֹל צְדִיק וְיֵשֶׁר הוּא :
 (ה) שָׁחַת לוֹ לֹא בָּנִיו מוֹמֵם דוֹר עֲקָשׁ וּפְתִילֵת :
 (ו) הַלֵּידוּד תִּגְמְלוּ זֹאת עִם נֶבֶל וְלֹא חֶכֶם הָלוֹא הוּא אֲבִיד קִנְיָה הוּא עֲשֵׂה וְיִכְנָנֶה :

תלמוד בבלי מסכת ברכות

דף נד/א

משנה... חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה

דף ס/ב

חייב אדם לברך כו'... אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר וכן תנא משמיה דרבי עקיבא לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד

כי הא דרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא מטא לההיא מתא בעא אושפיזא לא יהבי ליה אמר כל דעביד רחמנא לטב אזל ובת בדברא והוה בהדיה תרנגולא וחמרא ושרגא אתא זיקא כבייה לשרגא אתא שונרא אכליה לתרנגולא אתא אריה אכליה לחמרא אמר כל דעביד רחמנא לטב ביה בליליא אתא גייסא שבייה למתא אמר להו לאו אמרי לכו כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא (דף סא/א) הכל לטובה :

ב. נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה'

ספר איכה פרק ג

(לז) מִי זֶה אָמַר וַתְּהִי אֲדָנִי לֹא צָנָה :
 (לח) מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תִצָּא הַרְעוֹת וְהַטּוֹב :
 (לט) מַה יִּתְאוּנָן אָדָם חֵי גִבֹּר עַל חַטָּאִיו :
 (מ) נַחֲפְשֵׁה דְרָכֵינוּ וְנַחְקְרָה וְנִשׁוּבָה עַד יְדוּד :

רש"י איכה פרק ג פסוק לח
 (לח) מפי עליון וגוי - ואם באתי לומר לא מידו באה אלי הרעה הזאת מקרה היא שהיה לי, אין זאת, כי אם בין רעות בין טובות מי זה אמר ותהי אם ה' לא צוה ומפיו לא תצא הן רעה הן טובה אבל מה יש להתאוונן אדם חי גבר על חטאיו כל איש ואיש יתאוונן על חטאיו כי הם המביאים עליו הרעה, מפי עליון לא תצא אמר רבי יוחנן מיום שאמר הקב"ה (דברים ל') ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגוי' לא יצא רעה וטובה מפיו אלא הרעה באה מאליה לעושה רע והטוב לעושה טוב לפיכך מה יתאוונן למה יתרעם האדם אם לא על חטאיו :

לעומת האמונה בשתי רשויות

ספר דברים פרק ל

(א) וְהִיָּה כִּי יבֹאוּ עֲלֵיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְּ אֵל לִבְבְּךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדְיָחְךָ יְדוּד אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה :
 (ב) וְשִׁבַּתְּ עַד יְדוּד אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמְעֵת בְּקִלּוֹ כָּלֵל אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם אֶתְּךָ וּבְנֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ :

(לכן קוראים לזה 'תוכחה' [ולא קללות])

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ה/א

אמר רבא ואיתימא רב חסדא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנאמר נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה'

ספר ויקרא פרק כו

(כא) וְאִם תִּלְכוּ עִמִּי קָרִי וְלֹא תֵּאבְדוּ לְשִׁמְעֵי לִי וְנִסְפַּתִּי עֲלֵיכֶם מִכָּה שְׁבַע כְּחַטָּאתֵיכֶם :

(כב) וְהִשְׁלַחְתִּי בְכֶם אֶת חַיֵּי הַשָּׂדֶה וְשִׁפְלָה אֶתְכֶם וְהִכְרִיתָה אֶת בְּהֶמְתְּכֶם וְהִמְעִיטָה אֶתְכֶם וְנִשְׁמוּ דְרָכֵיכֶם :
 (כג) וְאִם בְּאֵלֶּה לֹא תִּסְרְרוּ לִי וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי קָרִי :
 (כד) וְהִלַּכְתִּי אִף אֲנִי עִמָּכֶם בְּקָרִי וְהִפִּיתִי אֶתְכֶם גַּם אֲנִי שְׂבַע עַל חַטָּאתֵיכֶם :

רמב"ם יד החזקה - הלכות תעניות פרק א

(א) מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור שנאמר (במדבר י') על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצוצרות כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו :

(ב) ודבר זה **מדרכי התשובה** הוא שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב (ירמיהו ה') עונותיכם הטו וגוי' וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם :
 (ג) **אבל אם לא יזעקו ולא יריעו ולא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים ותוסיף הצרה צרות אחרות**
 הוא שכתוב בתורה (ויקרא כ"ו) והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי :

אגרות הרמב"ם - אגרת תחיית המתים

וכבר באר בתורה ואמר אם תלכו עמי בקרי כלומר שתשימו מה שיחול בכם מאלו המכות מקרה לא שהם עונש, אמר **שהוא ית' יתמיד בחרון אפו הדבר הוא אשר חשבתם אותו מקרה**
 אמר והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי :

ספר ויקרא פרק יד

(לג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר :
 (לד) כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי לֹתֵן לְכֶם לְאַחֲזָהּ וְנִתְתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם :

מדרש תדשא פרק יז

ונתתי נגע צרעת- אי"ל הקב"ה לא תהיו סבורים לומר שהיא מקרה **אלא בשביל לחזור בכם** הבאתי על הבתים צרעתי, ונתתי נגע מאתי תהיה המכה עתיד אני ליתן טבם של נגעים, אינן באין על בריות כשם שהן כתובין. בתחילה אמר הקב"ה ילקה בהונו כדי שיבין ויחזור בו, בתחילה בביתו אם לא עשה תשובה הוא לקה בבגדו, לא עשה תשובה עושה דין באדם.

ספר החינוך - מצוה קסט

וכבר אמרו זכרונם לברכה [ערכין ט"ו ע"ב] כי בחטא לשון הרע יבוא ברוב, **ולא ניקחנו דרך מקרה**. ויש לנו לבוא אל הכהן שהוא העומד לכפרת החוטאים, ועם חברת המכפר אולי יהרהר בתשובה ויוסגר **קצת ימים כדי שישב אל לבו עניינו במתון, ויפשפש במעשיו**

ספר בראשית פרק מב

(כא) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אַחִיו אֲבָל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אֲחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ עַל כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת :

ספר בראשית פרק מד

(טז) וַיֹּאמְרוּ יְהוָה מַה נֹּאמַר לְאֲדָנֵי מַה נִּדְבַר וּמַה נִּצְטַדֵּק הַאֱלֹהִים מִצָּא אֶת עֵזוֹ עֲבָדֶיךָ הַגָּנוּ עֲבָדֶיךָ לְאֲדָנֵי גַם אֲנַחְנוּ גַם אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ :

ספר ירמיה פרק ב

(כט) לְמַה תְּרִיבוּ אֵלַי כְּלַכֶּם פִּשְׁעֵתֶם בִּי נָאִם יְהוָה :
 (ל) לְשׂוֹא הִפִּיתִי אֶת בְּנֵיכֶם מוֹסֵר לֹא לְקַחוּ אֶכְלָה תְּרַבְּכֶם נְבִיאֵיכֶם כְּאֲרִיָּה מִשְׁחִית :

באר הפרשה, בהר תשפ"ב

משל למה הדבר דומה, לאחד שהיה לו ילד 'פרא אדם' אשר הרבה להשתולל ולהשתובב, להזיק ולפגוע, עד שלא נותרה ברירה בידי האב אלא להכותו על לחיו בכדי ללמדו לקח להיטיב דרכיו, והבחין האב שהילד פונה לחדרו ומתחיל לכתוב, הסתקרן האב למעשה בנו והלך לראות אלו מחשבות והרהורים העלה הבן על הגליון, וראה שכתב הבן באריכות 'סטירה' זו מה עניינה, שלפתע דבר נוקשה (היא היד המכה) ניתחת בחוזקה על בשר רך (הוא ה'לחי'), ומעוצמת ה'מפגש' ביניהם נשמע קול חזק, ונשאר רושם המכה על הלחי המאדימה, וכעבור כך וכך זמן הלחי חוזרת למראיתה הראשונה... נדהם האב למקרא ה'תיאור' והתקצף ביותר, ואמר לבן, **אני נתתי לך 'סטירה' בכדי שתבין את חומר מעשיך ובכדי שתלמד לשנותם, ואתה יושב ועוסק בהתבוננות ו'בניתוח' מהי סטירה ...**

ועל דרך זה ממש, בורא כל עולמים נתן לנו מכה אנושה לזעזע אותנו, ואל נעסוק בהתבוננות כיצד אירע הדבר, מאין באו אותם מרצחים שפלים ולאין נמלטו... ועל כגון דא זועק הנביא (ירמיה ב ל) 'לשוא הכית את בניכם מוסר לא לקחוי... אלא עלינו מוטל להבין שהקב"ה מדבר אלינו שובו בניי שובבים... ונחפשה דרכנו ונחקורה כל חד וחד בדיליה ונשובה אל ה'.

ספר תהילים פרק לב

(ט) אֵל תִּהְיֶה כְּסוֹס כְּפָרָד אֵין הַבֵּין בְּמִתְגַּ וְרָסָן עֲדִיו לְבָלוֹם בַּל קָרַב אֶלֶיךָ :
 (י) רַבִּים מְכַאֲבִים לְרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בִּיְהוָה חֲסֵד יְסוּבְּבוּ :

ג) מסרים1) לישראלא. הבעיה של בטחון מופרזחיים נבון

אין לנו ברירה אלא לתקן את הנטייה שלנו, הישראלים, לביטחון עצמי מופרז. בסוף המאה ה-20 החלו חוקרים לטעון שחיזוק הביטחון העצמי של התלמידים יעלה את הישגיהם. ב-1986 אפילו נחקק בקליפורניה "חוק הביטחון העצמי", שהקים כוח משימה ממשלתית רשמי למטרה זו. אך בעשורים האחרונים גילו חוקרים שאין קשר סיבתי מוכח בין ביטחון עצמי לבין הישגים בבית הספר. קל לטעות בזה, כי בעלי ביטחון עצמי נוטים להגזים בתיאור הישגיהם, אבל בשביל להצליח בלימודים צריך בעיקר ללמוד.

מבחינים בינלאומיים מגלים שההישגים של תלמידי ישראל נמוכים למדי, מלבד בתחום אחד: בביטחון עצמי אנחנו המובילים בעולם. לאור הנתונים, קשה להבין על מה מבוסס הביטחון העצמי הזה. החוצפה הצברית היהירה מותגה מחדש בשנים האחרונות כאחראית לשגשוג ההזנקים בהייטק, אך לא באמת השתנתה הרבה. כדאי לזכור שלניצחון הגדול של מלחמת ששת הימים הובילו אותנו ראש ממשלה הססן ומגמגם ורמטכ"ל שמרוב חשש קיבל התמוטטות עצבים. משה דיין היהיר הצטרף רק ברגע האחרון, חטף את התהילה והוביל אותנו למחדל יום הכיפורים.

תנו לנו עוד פחדנים: "אשרי אדם מפחד תמיד". איננו צריכים פחד משתק, כעין זה שבאגדות החורבן ייחסו חז"ל לרבי זכריה בן אבקולס, אך נחוץ לנו חשש בריא ומעורר. אבותינו החכמים למדו מניסיונם בגולה שאנחנו מוקפים בגויים רשעים, שרוצים להרוג אותנו, ושאיננו מסוגלים לחזות מתי יתפרצו. לא יזיק לחנך את ילדינו ואת עצמנו לקצת יותר חשש גלוטי בריא, ולקצת פחות ביטחון עצמי שחצני.

ב. חשיבות האחדותמדרש רבה במדבר פרשה יט פסקה ב

רבי יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר תינוקות שהיו בימי דוד עד שלא טעמו טעם חטא היו יודעין לדרוש את התורה מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור והיה דוד מתפלל עליהם ואומר (תהלים יב) אתה ה' תשמרם נטר אורייתיהון בלבהון תנצרים מן הדור זו לעולם ואחר כל השבח הזה יוצאין למלחמה ונופלין ע"י שהיה בהן דילטורין הוא שדוד אמר (שם נז) נפשי בתוך לבאים אשכבה לוחטים נפשי בתוך לבאים זה אבנר ועמשא שהיו לבאים בתורה אשכבה לוחטים זה דואג ואחיתופל שהיו להוטים אחר לשון הרע ולשונם חרב חדה אלו הזיפים שנא' (שם נד) בבוא הזיפים ויאמרו לשאול באותה שעה אמר דוד (שם נז) רומה על השמים אלהים סלק שכנתך מבינותם אבל דורו של אחאב כולו עובדי עבודת כוכבים היו וע"י שלא היו בהם דילטורין יוצאין למלחמה ונוצחין

ג. יסוד השלום

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יח/א משנה על ששה חדשים השלוחין יוצאין על ניסן מפני הפסח על אב מפני התענית על אלול מפני ראש השנה על תשרי מפני תקנת המועדות על כסליו מפני חנוכה ועל אדר מפני הפורים וכשהיה בית המקדש קיים יוצאין אף על אייר מפני פסח קטן:

גמרא וליפקו נמי אתמוז וטבת (דף יח עמוד ב) דאמר רב חנא בר ביזנא אמר רב שמעון חסידא: מאי דכתיב + זכריה ח+ כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה. קרי להו צום, וקרי להו ששון ושמחה, **בזמן שיש שלום - יהיו לששון ולשמחה, אין שלום - צום.**

אמר רב פפא: הכי קאמר: בזמן שיש שלום - יהיו לששון ולשמחה, **יש שמד - צום**, אין שמד ואין שלום, רצו - מתענין, רצו - אין מתענין.

אי הכי, תשעה באב נמי! - אמר רב פפא: **שאני תשעה באב, הואיל והוכפלו בו צרות.** דאמר מר: בתשעה באב חרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר.

רש"י מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב דאמר רב חמא בר ביזנא כו' - דכולהו ימי תענית ניהו בזמן הזה **שאין בית המקדש קיים**, ומתניתין בזמן הזה קא מיירי, מדקתני וכשהמקדש קיים כו'.
יש שלום - **שאין יד הגויים תקיפה על ישראל.**

חידושי הריטב"א, מסכת ראש השנה דף יח/ב ופרקיין דאמר רב חנא כו' רב פפא וכו'. ופירוקא מדרב פפא הוא ומימרא דרב פפא ה"פ שהצומות הללו עיקר גזירתן היה על חרבן הראשון כל א' לענינו כדמפרש ברייתא לקמן וכשנבנה הבית שני אמר הנביא כה אמר ה' (צבאות) צום הרביעי וכו' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים כלומר שלא ינהגו בהם רק שיעשו אותם ימים טובים ומ"מ מדקרי להו נמי לאחר הבנין צום ולא כתיב אשר צמתם כדכתיב בקרא אחרינא (אשר) [כי] צמתם וספוד (ברביעי) [בחמישי] משמע שלא נתבטלו לגמרי ולא נעקרה לגמרי גזירה ראשונה ואע"פ שהיה ראוי שתעקר כיון שעל בית ראשון נגזרה והרי נבנה והטעם לפי שיודעין היו שסוף בית שני זה ליחרב שיהא גלות זה שאנו בו ובנין בית שני לא חשיב להו כולי האי דלהוי נגדר הפרץ הראשון ולפיכך לא עקרו גזירתן לגמרי אלא אמרו כי בזמן שיהא שלום כלומר **שישראל שרויין על אדמתם ובית המקדש קיים** יהיו לששון ולשמחה ואם **אין שלום שבהמ"ק חרב ויש שמד על ישראל** דאיכא תרתי לגריעותא שיהו צום גמור מגזירת נביאים הראשונים ואם אין שלום וגם אין שמד יהיה הדבר תלוי ברצון ישראל רצו ב"ד מתענין לא רצו אין מתענין כלל.

ספר ויקרא פרק כו
(ג) אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשְׂתֶּם אֹתָם:
(ד) וְנִתְּתִי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְנִתְּנָה הָאֶרֶץ יְבוּלָה וְעַץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פְּרִיֹו:
(ה) וְהַשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת בְּצִיר וּבְצִיר יִשְׁלַג אֶת זֶרַע וְאֶכְלֹתֶם לְחֶמְקְכֶם לְשִׁבְעַת וַיִּשְׂבַּתֶּם לְבָטַח בְּאֶרְצְכֶם:
(ו) וְנִתְּתִי שְׁלֹם בְּאֶרֶץ וַיִּשְׂכַּבְתֶּם וְאִין מַחְרִיד וְהַשְׂבַּתִּי חֵיהָ רָעָה מִן הָאֶרֶץ וְחָרַב לֹא תַעֲבֹר בְּאֶרְצְכֶם

ספר משלי פרק טז
(ז) בְּרָצוֹת יִהְיֶה דְרָכֶי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יִשְׁלָם אֹתוֹ:

מדרש רבה בראשית פרשה נד פסקה א ויהי בעת ההיא ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו (משלי טז) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו רבי יוחנן אמר זו אשתו שנאמר (מיכה ז) אויבי איש אנשי ביתו מעשה באשה שקבלה על בעלה לשלטון והתיז את ראשו וי"א אף התיז את ראשה

רבי שמואל אמר זה הנחש תנא ר' חלפתא אומר הנחש הזה להוט אחר השום ומעשה בנחש אחד שירד מן ההר לבית ומצא קערה של שום ואכלה והקיא בתוכה וראה נחש שבבית ולא הוה יכול לעמוד לו כיון שיצא אותו הנחש יצא הנחש של בית ומילא אותה עפר

רבי יהושע בן לוי אמר זה יצר הרע בנוהג שבעולם אדם גדל עם חבירו שתיים ג' שנים בכרך והוא קושר לו אהבה וזה גדל עם אדם מנערותו ועד זקנותו אם מצא בתוך שבעים הוא מפילו בתוך שמונים הוא מפילו הוא שדוד אומר (תהלים לה) כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגוזלו אמר רבי אחא וכי יש גזלן גדול מזה ואמר שלמה (משלי כה) אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים מלחמה של תורה היך מה דאת אמר (שם ט) לכו לחמו בלחמי ומימה של תורה היך מה דאת אמר (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים

א"ר ברכיה אויביו גם אויביו לרבות מזיקי ביתו כגון יתושים ופרעושים וזבובים

2) ליהדות העולם - אנטי-שמיות

א. התופעה המחודשת

Anti-Semitism in the Contemporary World, Ch. 1, Prof. Michael Curtis (Rutgers U.)
The uniqueness of anti-Semitism lies in the fact that no other people in the world have ever been charged **simultaneously**:

With alienation from society and with cosmopolitanism.

With being capitalistic exploiters and also revolutionary communist advocates.

The Jews were accused of having an imperious mentality, and at the same time they're the people of the book.

They're accused of being militant aggressors, at the same time as being cowardly pacifists.

With being a chosen people, and also having an inferior human nature.

With both arrogance and timidity.

With both extreme individualism and community adherence.

With being guilty of the crucifixion of Jesus and at the same time held to account for the invention of Christianity...

Everything and its opposite becomes a reason for anti-Semitism.

ספר תהילים פרק פג

(א) שִׁיר מִזְמוֹר לְאַסָּף :

(ב) אֱלֹהִים אֵל דָּמִי לֵךְ אֵל תַּחֲרֹשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל :

(ג) כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ יִהְיִי וּמִשְׁנֵאֵיךָ נִשְׂאוּ רֹאשׁ :

(ד) עַל עַמֶּךָ יַעֲרִימוּ סוּד וַיִּתְעַצְּוּ עַל צַפּוֹנֶיךָ :

(ה) אָמְרוּ לָכֹו וְנִכְחִידֶם מִגּוֹי וְלֹא יִזְכָּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד :

(ו) כִּי נִוְעַצְּוּ לֵב יַחֲדוּ עֲלֶיךָ בְּרִית יִכְרְתוּ :

(ז) אֶהְיֶה אֲדוֹם וַיִּשְׁמַעְאֲלִים מוֹאֵב וְהַגָּרִים :

(ח) גָּבַל וְעִמּוֹן וְעַמְלֵק פָּלְשָׁת עִם יִשְׁבִּי צוּר :

(ט) גַּם אֲשׁוּר נִלְוָה עִמָּם הָיוּ זְרוּעַ לְבָנֵי לוֹט סֵלָה :

(י) עָשָׂה לָהֶם כְּמִדְּוָן כְּסִיסְרָא כְּנָבִין בְּנַחַל קִישׁוֹן ... :

מלבי"ם תהילים פרק פג

(ו) כי, באר הראיה לזה שעקר ביאתם הוא על האלהות, כי הנה היו שם עמים מפורדים, יש מהם שכנים לא"י ויש רחוקים מא"י, וזה מבואר כי השכנים לארץ שלוחמים ולוקחים לעזרתם עמים רחוקים, כ"א י"ל תכלית מיוחדת, השכנים ילחנו מפני שיראים מהם או כדי לקחת גבול ארצם, והרחוקים ילחנו בעבור השלל והבז, אבל הם נועצו לב יחדו שבאו כולם בלב אחד ועצה אחת, ויש להם תכלית אחד, מפני שעליך ברית יכרתו, שתכלית ביאת כולם הוא עליך, שמקנאים על פרסום אלהותך בעולם ע"י ישראל, וזה התכלית המיוחדת לכולם, ומפרש שהלא באו.

ספר תהילים פרק כה

(יט) רְאֵה אֱיִבֵי כִי רְבוּ וְשָׂנְאָת חֲמַס שְׂנְאוֹנֵי :

מדרש תהילים מזמור כה

ראה אויבי כי רבו ושנאת חמס שנאוני- אם עשו שונא ליעקב שנטל ממנו הבכורה והדין עמו. לברברים ולענתותים מה עשה :

הגדה של פסח

צֵא וּלְמַד, מֵה בְּקֵשׁ לָבֵן הָאֲרָמִי לַעֲשׂוֹת לְיַעֲקֹב אֲבִינוּ.
שְׁפָרְעָה לֹא גָזַר אֱלֹהֵי הַזְּכָרִים, וְלָבֵן בְּקֵשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל

גבורות השם פרק נד

צא ולמד, יש לך להתבונן איך הניח מה שרצה עשו לעשות ליעקב, והתחיל בלבן הארמי, ומה שרצה עשו לעשות ליעקב הוא מבואר בכתוב ואצל לבן לא נתבאר בכתוב

שאיך הדעת נותן שיהיה שונא לבן אל יעקב מבלי סבה כלל והיו הבנים בניו והבנות בנותיו, ויאמר כי לבן בקש לעקור את הכל, ויותר אמרו עליו ממה שאמרו על פרעה, שפרעה לא היה כוונתו רק על הזכרים וזה אף על הבנות, ומה ראו רבותינו ז"ל על ככה להגדיל מחשבת לבן ולהניח את עשו שלא דברו ממנו, ועוד שאמר פרעה לא רצה לעקור רק הזכרים בלבד, והכתוב אומר אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל ורצה לאבד את הכל לא את הזכרים בלבד.

דע כי במאמר הזה גלו דברים הרבה מאוד, כי יש לישראל מתנגדים לא כמו שאר מתנגדים שבאו בשביל סבה, אבל יש להם לישראל שונאים ואויבים מבלי סבה, וזה דוקא בישראל שאיזה אומות שונאיהם מבלי שעשו להם דבר ויבא התנגדות להם.

ובבראשית רבה בפרשת תולדות (פרשה ס"ג) שני גוים שונאיהם דגוים בבטנך הכל שונאיהם של ישראל, והכל שונאיהם של עשו, ומי שהיה מתנגד לישראל ביותר מבלי סבה היה לבן ופרעה, כי לא עשו מאומה

לפרעה וגזר על הזכרים, וזהו התנגדות מבלי סבה שעשו להם דבר, אבל מה שאמר פרעה אריק חרבי וכו', זה לא היה מבלי סבה כי חשב ישראל בורחים ורצה להחזירם ואם לא יחזרו הרי יעשה עמהם מלחמה ואין זה מבלי סבה, **וכן השנאה ללבן היה גם כן מבלי סבה כי לא עשה לו יעקב רק טובות גדולות ורדף אחריו**, ומה שאמר לבן הבנים בני והבנות בנותי, כאשר הפך הקדוש ברוך הוא מחשבתו בחלוס הלילה ואמר השמר לך וגוי, ואם לא הזהיר אותו לא היו הבנים בניו ולא הבנות בנותיו ומזה תלמוד שרצה לעקור את הכל זכרים ונקיבות, ודבר זה היה בלי סבה כלל, ומה שאין כן בעשו שחשב להרוג את יעקב היה זה בשביל סבה שלקח ברכתו, אבל אלו שנים מבלי סבה היה זה, ולפיכך זכר אלו שנים בלבד ולא אחרים.

ג. ההסבר

ספר יחזקאל פרק כ

(א) ויהי בשנה השביעית בחמשי בעשור לחדש באו אנשים מזקני ישראל לדרש את ידוד וישבו לפני: (ב) ויהי דבר ידוד אלי לאמר: (ג) בן אדם דבר את זקני ישראל ואמרת אליהם פה אמר אדני ידוד הדרש אתי אתם באים חי אני אם אדרש לכם נאם אדני ידוד:

(לב) והעלה עליו חכם היו לא תהיה אשר אתם אמרים נהיה כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן: (לג) חייאני נאם אדני יקוק אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלוד עליכם:

מדרש תנחומא נצבים פרק ג

מלך אסור ברהטים ואין אסור אלא שבועה שנאמר (במדבר ל) ואסרה אסר על נפשה לפיכך אינו יכול לעבור שבועתו

ובן אתה מוצא כשבקשו לפרוק עול שבועתו בימי יחזקאל

מה כתיב שם (יחזקאל כ) באו אנשים מזקני ישראל לדרוש את ה' א"ל בן כהן הקונה את העבד מהו שאוכל בתרומה א"ל אוכל א"ל אם חזר כהן ומכרו לישראל לא יצא מרשותו א"ל הן א"ל אף אנו כבר יצאנו מרשותו נהיה ככל האומות א"ל יחזקאל לישראל והעולה על רוחכם היו לא תהיה וגוי ואומי חי אני נאם אדני ה' אם לא ביד חזקה וגוי (שם) א"ל כל זמן שלא מכרו ברשותו הוא ואתם לא נמכרתם בדמים שנאמר (ישעיה נב) כי כה אמר ה' חנם נמכרתם וגוי למען הקים אותך וגוי שלא אחזור בדבר שנשבעתי לאבותיכם ולא אתכם לבדכם אלא אף הדורות העתידין לבא היו שם באותה שעה שנאמר כי את אשר ישנו פה אמר רבי אבהו בשם ר' שמואל בר נחמני למה כתיב כי את אשר ישנו לכך לא כתיב בהן עמידה

אברבנאל יחזקאל פרק כ

(לב) והעולה על רוחכם היו לא תהיה וגומר עד סוף הנבואה: **הנבואה הזאת עצומה היא מאד ראוי לתת לב עליה כי רובה קרהנו וראינו בעינינו גלות המר והנמהר הזה שאנחנו בו בתוך בני אדם**, וענינה אין ספק שלא נתקיימה בגלות בבל אלא בגלות רומי אשר אנחנו בו שבני ישראל מפני צרות הגזרות והשמדות ומפני חרבות האויבים יצאו מכלל הדת וחשבו להיות כגויי הארצות ועשו זה בחשבם שבזה תסור מהם השגחת הש"י ויצאו מחובת שמירת תורתו ולא יפול עליהם בעבור זה חרון אפו ולא עונש קללותיו ויהיו כגוים וכמשפחות האדמה לעבוד את אלוהיהם ויעזבו למקרי הזמן ולמערכות השמימיות ויהיו מוצלחים במעשיהם כהצלחת העמים ההם ולא יהיו עוד עם השם וצאן מרעיתו ולא יזכר שם ישראל עוד עליהם,

וכן אמרו בויקרא רבה את מוצא כשבקשו לפרוק עול בימי יחזקאל כתוב באו אנשים מזקני יהודה לדרוש את ה' (לעיל פסוק א) אמרו לו בן אדם כהן הקונה עבד מהו שיאכל בתרומה אמר להם יאכל אמרו לו אם חוזר ומכרו לישראל לא יצא מרשותו אמר להם הן אמרו לו אף אנו יצאנו מרשותו של הקדוש ברוך הוא נהיה כאומות העולם אמר להם יחזקאל העולה על רוחכם היו לא תהיה חי השם וגומר. אמר להם כל זמן שלא מכרו ברשותו הוא ואתם לא נמכרתם ולא בכסף תגאלו,

ורמז בזה שאף על פי שישתדלו הם וזרעם אחריהם להיות כגוים גמורים הנה לא יהיה כן כי תמיד יקראו אותם משפחות הארצות יהודים ובשם ישראל יכנו בעל כרחם ויחשבו אותם ליהודים ויעלילו עליהם שהם מתיהדים בסתר ובאש שרוף ישרפו אותם על זה, וכל זה נכלל באומרו ובחמה שפוכה אמלוד עליכם שאף על פי שהם ירצו להראות עצמם גוים הנה בעל כרחם יהיו נחשבים ליהודים כי המלך ה' צבאות ימלוך עליהם בעל כרחם.

ספר הכוזרי - מאמר ראשון אות צא - קיז

ויהיה מנהג הטבע נוהג בכל העולם כלו אך לא בכס

כי כל עוד שכינתי שורה בקרבכם תראו שבע בארצכם וגשמיכם יבאו כסדרם לא יכחשו זמניהם ותגברו במתי מספר על אויביכם ובה תדעו כי ענינכם נוהג לא לפי חקי הטבע כי אם לפי רצוני

אך בעברכם על דברי תראו רעב ובצרת ונגף וחייה רעה גם בימים אשר כל העולם כלו שרוי בשלוה
אז תדעו כי ענינכם מנהגים על ידי דבר העומד למעלה מן החק הטבעי

ספר דברים פרק לב
(ל) איכה ירדף אַחַד אֶלְפֵי וּשְׁנַיִם וְנִיסוּ רַבְבָּה אִם לֹא כִי צוּרִם מְכָרִים וַיִּדְוֹד הַסְּגִירִים :

ספר איכה פרק א
(א) איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה פאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למס :
(ב) כבו תבכה בלילה ודמעתה על לחיה אין לה מנחם מפל אהביה כל רעיה בגדו בה היו לה
לאיבים :
(ג) גלתה יהודה מעני ומרב עבדה היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח כל רדפיה השיגוה בין המצרים :

(ט) טמאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ותד פלאים אין מנחם לה ראה ידוד את עניי כי הגדיל
אויב :

(יח) צדיק הוא ידוד כי פיהו מריתי שמעו נא כל עמים { העמים } וראו מכאבי בתולתי ובחורי
הלכו בשבי :

Anne Frank, Diary of a Young Girl, entry dated April 11, 1944

The persecution reminds us that we are not like the rest of the nations of the world – we have a higher purpose.

Who has made us Jews different from all other people?

Who has allowed us to suffer so terribly up until now?

It is God who has made us as we are, but it will be God, too, Who will raise us up again.

Who knows, it might even be our religion from which the world and all peoples learn good, and for that reason and only that reason do we suffer.

We can never become just Netherlanders, or just English or representatives of any country for that matter. We will always remain Jews.

ג. התלות בה'

ספר תהילים פרק קמו
(א) הללויה הללי נפשי את ידוד :
(ב) אהללה ידוד בחיי אומר לאלהי בעודי :
(ג) אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה :
(ד) תצא רוחו ישב לאדמתו ביום ההוא אבדו עשתנתי :
(ה) אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ידוד אלהיו :
(ו) עשה שמים וארץ את הים ואת כל אשר בס השמר אמת לעולם :
(ז) עשה משפט לעשוקים נתן לחם לרעבים ידוד מתיר אסורים :
(ח) ידוד פקח עורים ידוד זקף כפופים ידוד אהב צדיקים :
(ט) ידוד שמר את גרים תום ואלמנה ועודד ודרך רשעים יעות :
(י) ימלא ידוד לעולם אלהי ציון לדר ודר הללויה :

תפילת רבי מאיר הלוי מאופטא

רבון העולמים ידעתי כי הנני בידך לבד כחמר ביד היוצר
ואם גם אתאמץ בעצות ותחבולות וכל יושבי תבל יעמדו לימיני להושיעני ולתמוך
נפשי, מבליעדי עזף ועזרתך אין עזרה וישועה...
ולכן עזרני רבון העולמים להיות עיני פתוחות לראות תמיד אמתות הדבר הזה,
ויהי תקוע וקבוע אמונתך בלבי בכל עת לבל אסור לא בדבור ולא במעשה ולא במחשבה לעבד
זולתך חלילה, כי אם תרדף נפשי רצונך הטוב באמת :

ד) הודאה בעת צרה

1) מקור

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נד/א
חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה שנאמר ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו' בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך ובכל מאדך בכל ממונך דבר אחר **בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו**

ספר תהילים פרק עו
(יא) כי חמת אדם תודך שארית חמת תחגור :

ספר שערי תשובה - שער רביעי אות יב
"כי חמת אדם תודך שארית חמות תחגור", פירוש : כאשר צער האדם יודה אותך, **כלומר שיודה אותך האדם בעת צערו**, מלשון (איוב ו, ב) : "לו שקול ישקל כעשי", שענינו הצער, "שארית חמות" - שהיו מפותחות לבא על האדם כענין שנאמר (מלכים א כ, יא) : "אל יתהלל חוגר כמפתח", תחגור ותעכב אותם ולא תביאם עליו, וזה הדרך משל למפתח החרב ומשיב אותה אל נדנה.
ונאמר (ישעיה יב, א) : "אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני", פירוש : אודך על מוסרך וקבלתיו באהבה, ובעבור זה שאודך על שאנפת בי - ישוב אפך ותנחמני.
וכן בענין ההודאה על הטובה נאמר (תהלים נב, יא) : "אודך לעולם כי עשית ואקוה שמך כי טוב נגד חסידך", פירוש : אודך על הטובה שעשית עמדי, ובעבור זה אקוה להתמדת טובותיך,
ונאמר (תהלים קטז, יג) : "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא", (שם שם ג-ד) : "צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא".

ספר תהילים פרק קטז
(ג) אֶפְפוּנֵי חֲבֵלֵי מוֹת וּמִצְרֵי שְׁאוֹל מִצְאוּנֵי צָרָה וַיְגוֹן אֲמָצָא :
(ד) וּבִשְׁם יְדוֹד אֲקָרָא אֲנִי יְדוֹד מְלֻטָה נַפְשִׁי :
(ה) חֲנוּן יְדוֹד וְצַדִּיק וְאַלְהֵינוּ מְרַחֵם :
(ו) שִׁמְר פְּתָאִים יְדוֹד דְּלַתֵּי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ :
(ז) שׁוֹבֵי נַפְשִׁי לְמִנוּחֵיכִי כִּי יְדוֹד גָּמַל עֲלַיְכִי :
(ח) כִּי חֲלַצְתָּ נַפְשִׁי מִמּוֹת אֶת עֵינַי מִן דְּמַעַת אֶת רַגְלֵי מִדְּחִי :
(ט) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְדוֹד בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים :
(י) הֲאֵמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עֲנִיתִי מְאֹד :
(יא) אֲנִי אֲמַרְתִּי בְּחַפְזִי כָּל הָאָדָם כֹּזֵב :
(יב) מַה אֲשִׁיב לִידוֹד כָּל תַּגְּמוּלוֹהִי עָלַי :
(יג) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא וּבִשְׁם יְדוֹד אֲקָרָא :

מכילתא פרשת בשלח פרשה ג
אמר המקום למשה משה בני נתוני בצרה והים סוגר ושונא רודף ואתה עומד ומאריך בתפלה אמר לפניו ומה בידי לעשות אי"ל הרם את מטך ונטה את ירך על הים וגו'
ואתה תהא מרומ' ומשבח ונותן שיר ושבח והודאה וגדולה ותפארת והוד והלל למי שהמלחמות שלו :

ספר תהילים פרק קיח
(כא) אודך כי עניתני ותהי לי לישועה :

2) הודאה על העבר

אלשי"ך ז' :יא-טז(לא ציטוט)
באמת הכל חייבים להודות תמיד לה' לא רק אלו שבא לכלל סכנה, אלא אף שעברו את הים על מי מנוחות...אלא שלפעמים אין אדם מכיר בזה ועדיין לא מילא תפקידו שהוא צריך להודות לה' כל כן מן השמים **יביאוהו לכלל סכנה כדי שיודה** לאחמ"כ על הצלתו הגדולה איך החכם ישכיל בתחילת דרכו להודות על כל נשימה ונשימה וממילא לא יצטרך לבוא לידי צרה שהרי תכלית היסורים אינם אלא כדי שיודה וישבח להקב"ה והוא כבר עשה כן.

האברך שמצא בלגן בביתו

סדור תפלה - נוסח אשכנז - סדר עמידה
מודים אנחנו לך. שאַתָּה הוּא יְדוֹד אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. צוּר חַיִּינוּ. מִגֵּן יְשַׁעְנוּ אֶתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר :
נוֹדָה לְךָ וְנִסְפָּר תְּהַלְתֶּךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדְךָ. וְעַל נְשׁוֹמוֹתֵינוּ הַמְּקוּדוֹת לְךָ. וְעַל נְסִיף שְׂבָכָל יוֹם עֲמָנוּ. וְעַל נְפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שְׂבָכָל עֵת. עָרַב וּבִקֵּר וְצַהֲרִים :
הטוב פי לא כלו רחמיך. והמרחם פי לא תמו חסדיך. מעולם קוינו לך :

3) מה יתאוונ אדם חי גבר על חטאיו

ספר איכה פרק ג
 (לז) מי זה אמר ונתהי אדני לא צנה :
 (לח) מפני עליון לא תצא הרעות והטוב :
 (לט) מה יתאוונ אדם חי גבר על חטאיו { חטאיו } :
 (מ) נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ידוד :

מדרש רבה איכה פרשה ג פסקה יג
 מה יתאוונ אדם חי דיו שהוא חי אי"ר לוי אמר הקב"ה חיותך בידי וחי ואתה מתאוונ

מדרש רבה בראשית פרשה יד פסקה ט
 ר' לוי בשם ר' חנינא אמר על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא
 מ"ט (תהלים קג) כל הנשמה תהלל יה כל הנשימה תהלל יה

ספר הכוזרי - מאמר שלישי אות א - ל
 (יג) אמר החבר : ומה שמרבה נעימות בחיי החסיד ומחזקה ומוסיף הנאה על הנאתו הוא חובת
 הברכות שהוא חיב לברך על כל מה שהוא מוצא בעולם ועל כל המוצא אותו בעולם :
 (יד) אמר הכוזרי : היתכן הדבר והרי הברכות טרחה נוספת הן ? :
 (טו) אמר החבר : האין האדם השלם ראוי לכך שיאמר עליו כי הוא מרגיש בהנאה שבמאכלו
 ובמשתהו יותר מן הילד או מן הבהמה כשם שלבהמה ראוי ליחס את ההנאה יותר מאשר לצמח
 אם כי הצמח מקבל מזון בכל עת :
 (טז) אמר הכוזרי : אמנם כן בגלל היתרון שיש לו לאדם בתחושה ובהכרה בשעת ההנאה כי השכור
 אשר בשעת שכרותו הובאו לפניו כל הדברים שהוא מתאוה אליהם ואכל ושתה ושמע נגונים
 ונמצא בחברת רעיו וחשוקתו מחבקתו אלו ספר לו על כל זה לאחר שנתפכח היה מצטער על כך
 והיה חושב כל זה להפסד ולא לשכר הואיל וההנאות ההן לא באו לידי כשהוא במצב של הכרה
 מלאה ותחושה שלמה :
 (יז) אמר החבר : לעומת זה ההכנה להנאה וההבחנה בה והמחשבה אל העדרה לפני בואה כל אלה
 כופלות את ההנאה
 וזוהי אחת מתועלות הברכות לכל מי שקבל עליו לקימן בכונה ובשלמות כי הן מביאות לנפש
 האדם את ההבחנה במין ההנאה ומולידות את ההרגשה בצרך להודות עליה למי שנתנה לאחר
 שהיה האדם חושש להעדרה ואז תגדל השמחה על הנאה זו
 כך אתה מברך שהחינו וקימנו שהרי אתה רואה את עצמך מזמן למות ונמצאת מודה על היותך חי
 עוד ורואה זאת כזכיה ויקל בעיניך החלי ואף המות בבואו בזמנו כי בעשותך חשבון נפשך מצאת
 כי ממשאך ומתנך עם אלהיך יצאת ברוח שהרי לפי טבעך ראוי אתה כי יעדר כל טוב ממך כי עפר
 אתה אך האלוהי היטיב עמך ונתן לך חיים והנאה ועל אלה אתה מודה
 ובבוא השעה כי יטלם ממך תודה ותאמר ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מברך וכך תמצא נהנה כל ימי
 חייך
 ומי שלא קבל עליו דרך זו חשב את הנאתו לא להנאה אנושית כי אם להנאה בהמית בדומה
 להנאת השכור שהזכרנו למעלה
 ככה יחשב החסיד על תכן כל ברכה (מברכות התפלה) ויברר לעצמו מה כונתה ומה קשור בה

סדר השכמת הבוקר
 מודה אני לפניך מלך חי וקיים. שְׁהַחַזְרֵת בִּי נְשִׁמְתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ :

אֱלֹהֵי. נְשִׁמָּה שְׁנַתְתָּ בִּי טְהוֹרָה הִיא. אֶתְּהַ בְּרֵאתָה. אֶתְּהַ יְצַרְתָּה. אֶתְּהַ נִפְחַתָּה בִּי. וְאֶתְּהַ מְשַׁמְרָה
 בְּקֶרְבִּי. וְאֶתְּהַ עֲתִיד לְטֹלָה מִמְּנִי. וְלִהְחַזִּירָה בִּי לְעֵתִיד לְבוֹא.
 כָּל זְמַן שֶׁהִנְשַׁמָּה בְּקֶרְבִּי מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְדוּד אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי. רַבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים אֲדוֹן כָּל
 הַנְּשִׁמּוֹת : בְּרוּךְ אַתָּה יְדוּד הַמְּחַזֵּר נְשִׁמּוֹת לְפָגְרִים מֵתִים :

4) הודאה על הצרה עצמה

ספר שערי תשובה - שער רביעי אות יב
 "כי חמת אדם תודך שארית חמות תחגור", פירוש : כאשר צער האדם יודה אותך, כלומר שיודה אותך
 האדם בעת צער, מלשון (איוב ו, ב) : "לו שקול ישקל כעשוי", שענינו הצער, "שארית חמות" - שהיו
 מפותחות לבא על האדם כענין שנאמר (מלכים א כ, יא) : "אל יתהלל חוגר כמפתח", תחגור ותעכב אותם
 ולא תביאם עליו, וזה הדרך משל למפתח החרב ומשיב אותה אל נדנה.
 ונאמר (ישעיה יב, א) : "אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני", פירוש : אודך על מוסרך וקבלתיו באהבה,
 ובעבור זה שאודך על שאנפת בי - ישוב אפך ותנחמני.

5) צורת התפילה

ספר תהילים פרק יח
(ד) מְהִלָּל אֶקְרָא יְדָוֶד וּמִן אֱיִבֵי אֲנֹשֶׁעַ :

ספר בני יששכר - מאמרי חדשי כסלו טבת - מאמר ד
קלט) אודך כי עניתני ותהי לי לישועה [תהלים קיח כא]. וני"ל לפרש על פי מה שקבלנו בפסוק מהולל אקרא י"י ומן אויבי אושע [שם יח ד], **כי המשכיל לא יצטרך לבקש בקשתו מאת הש"י דרך בקשה רק דרך שבח**, בדמיון אם יצטרך לבקש רפואה, יודה וישבח להש"י שהוא רופא חולים ותיעשה בקשתו ממילא (בלי קטרוג, והבן, כתבתי בזה במקום אחר) וזהו שאמר מהולל אקרא י"י אקרא להש"י דרך הילול ולא דרך בקשה, ותיכף ומאויבי אושע, וזהו שיש לפרש גם בכאן, אודך כי עניתני (כי) יתפרש בלשון כאשר, רצ"ל בעוד אני בעניי אודה לך בהודאה, ותיכף) ותהי לי לישועה בזולת בקשה, הבן :

עצת ה'בית ישראל' לזה שהיו לו 5 ילדים מבוגרים שחיפשו שידוך- 60% הלל, 40% בקשה..

6) כבסיס לישועה- אודך ואקוה

ספר תהילים פרק נב
(יא) אֹדְךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ וְאֶקְוֶה שְׂמִיךְ כִּי טוֹב נֶגְדַת חֲסִידֶיךָ :

ספר שערי תשובה - שער רביעי אות יב (המשך)
וכן בענין ההודאה על הטובה נאמר (תהלים נב, יא) : "אודך לעולם כי עשית ואקוה שמך כי טוב נגד חסידך", פירוש : **אודך על הטובה שעשית עמדי, ובעבור זה אקוה להתמדת טובותיך**, ונאמר (תהלים קטז, יג) : "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא", (שם שם ג-ד) : "צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא".

ספר תהילים פרק נ
(כג) זִבְחַת תוֹדָה כַּכְּבֹדְנִי וְשֵׁם דְּרָךְ אֲרָאנוּ בְּיַשַׁע אֱלֹהִים :

שו"ת רעק"א החדשות (בסופו)
כי מלבד שזה מדרך השכל שמי שהוא מקבל טובה מזולתו אף אם המטיב הוא מאיש ההמוני שראוי לומר לו 'תשואות חן חן' וביותר אם קבלת הטוב מאיש שר וגדול, וזה גוזר השכל לכל איש ישר הולך, אודיעכם שנוסף על זה **שזה עצמו לטובתינו ככתוב 'זובח תודה יכבדנני ושם דרך אראנו בישע אלקים**, והמכוון, כי מי שמקבל טובה מזולתו ואינו מכיר את הטובה ואינו נותן לו הודיה על כך אין לו לצפות שיחזור המטיב להיטיב עמו פעם אחר פעם אחרי שרואה שאין מחשיב טובתו לכלום אבל **אם מראה שמכיר טובתו ונותן לו שבח והודיה זהו גורם לחזור ולהטיב עמו כמה פעמים** וכך אמרו חז"ל כל הנהנה מעה"ז בלא ברכה כאלו גזל מכנסת ישראל כי חז"ל קבעו ברכה לכל מין ומין קודם שיאכלנו וכו' כי הקב"ה נותן מטר בעתו להוציא לחם ומזון לנו להחיותינו ולזה ראוי להכיר הטובה ולברך את ה' מקודם שנהנה מהן ועי"ז גורם שיוסיף ה' ליתן השפעה בכל המינים לטובתינו... ולזה אמר ה' זובח תודה- כ' קרבן תודה בא על הנס זניצול מאיזה צרה מקריב תודה זה שבח הוהדי לה'... שע"ז אחזור וראנו גם לעתיד בישע אלקים.

ספר תהילים פרק קכו
(א) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְדָוֶד אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הֵינּוּ כְּחֻלְמִים :
(ב) אֵיזָו יִמְלֵא שְׂחֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה אֵיזָו יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְּדִיל יְדָוֶד לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי :
(ג) הַגְּדִיל יְדָוֶד לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הֵינּוּ שְׂמֵחִים :

מצודות דוד על תהילים פרק קכו פסוק ג
(ג) הגדיל ה' לעשות עמנו - כאילו ישיבו ישראל לומר הן אמת שה' הגדיל לעשות עמנו **ובעבור בטחון הישועה ההיא היינו שמחים מאז עוד היינו בגולה :**

צ"ע בזה שהשמחה מתואר בלשון עבר?
הרבי מלולעב הסבר שהגויים תמהים על כך ש'הגדיל ה' לעשות עם אלה' ואנחנו עונים ש'הגדיל ה' לעשות עמנו' כי 'היינו שמחים' למרות הגלות.

ה) ארץ ישראל נקנית ביסורין

Reflections of the Rav, pg. 37

That Israel is being subjected to severe trials in its formative years does not negate the miraculous manifestations of Divine favor which have been showered upon the State.

Clearly, this is Middat Hadin, not Hester Panim.

Jewish history has always moved ahead in a circuitous and indirect path.

When the Israelites left Egypt, we are told 'G-d did not lead them by way of the land of the Philistines, although it was nearer (Ex. 13: 17).'

Nevertheless, it was G-d who led them and they eventually did reach the Promised Land.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ה/א
 תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר **שלוש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנו אלא על ידי יסורין**
 אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא
 תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו
ארץ ישראל דכתיב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך וכתיב בתריה כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה
 העולם הבא דכתיב כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר...

רמב"ן על דברים פרק ח פסוק ה
 (ה) כי כאשר ייסר איש את בנו שיתן עליו לטובתו עול מוסר, כענין שנאמר (משלי יט יח) יסר בנך כי יש תקוה ואל המיתו וגו', כן ה' אלהיך מיסרך, מתחלה בענוי המדבר ונסיון המן, **שתערב לנפשך טובת הארץ ופירותיה**, על כן אמר אחריו (פסוק ז) כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה:

קול התור א', י"ג
 לדעת מראש, כי ארץ ישראל נקנית בייסורים. **אבל בזה היא נקנית ממש**
 ולכן חלילה לנו לסגת אחור במשהו, אם יהיה חס וחלילה איזה קושי, איזה מכשלה בדרך עבודתנו, ולהיות בטוחים כי דווקא ממנה יעקב יושע ומן המיצר נגיע למרחביה